Štvrtok 7. apríla 2022

P9_TA(2022)0128

Situácia v Afganistane, najmä situácia v oblasti práv žien

Uznesenie Európskeho parlamentu zo 7. apríla 2022 o situácii v Afganistane, najmä o situácii v oblasti práv žien (2022/2571(RSP))

(2022/C 434/14)

Európsky parlament,

— so zreteľom na svoje predchádzajúce uznesenia o Afganistane,

— so zreteľom na oznámenie Talibanu zo 7. septembra 2021 o vytvorení dočasnej vlády Afganistanu,

— so zreteľom na rezolúciu OSN č. 2626 (2022) zo 17. marca 2022 o predĺžení mandátu Pomocnej misie OSN v Afganistane,

— so zreteľom na tlačové vyhlásenie Bezpečnostnej rady OSN z 27. marca 2022 o Afganistane,

— so zreteľom na zoznam finalistov Sacharovovej ceny Európskeho parlamentu za slobodu myslenia za rok 2021,

— so zreteľom na Dni afganských žien v Európskom parlamente 1. a 2. februára 2022,

— so zreteľom na vyhlásenie predsedu Delegácie Európskeho parlamentu pre vzťahy s Afganistanom z 23. marca 2022 o oznámení Talibanu o predĺžení zákazu vzdelávania pre študentky vo vyššom ako 6. ročníku a na súvisiace vyhlásenie podpredsedu Komisie/vysokého predstaviteľa Únie pre zahraničné veci a bezpečnostnú politiku (ďalej len „politiku (PK/VP“) z 23. marca 2022,

— so zreteľom na vyhlásenie PK/VP v mene Európskej únie z 28. marca 2022, v ktorom vyzýva na okamžité opätovné otvorenie stredných škôl pre dievčatá,

— so zreteľom na Všeobecnú deklaráciu ľudských práv,

— so zreteľom na Dohovor OSN o utečencoch z roku 1951,

— so zreteľom na Dohovor o odstránení všetkých foriem diskriminácie žien z roku 1979,

— so zreteľom na globálny pakt OSN o bezpečnej, riadenej a legálnej migrácii a na globálny pakt OSN o utečencoch, ktoré nasledovali po newyorskom vyhlásení pre utečencov a migrantov prijatom Valným zhromaždením OSN jednomyseľne 19. septembra 2016,

— so zreteľom na tematické usmernenia EÚ o ochrancoch ľudských práv, o podpore a ochrane práv dieťaťa a o násilí páchanom na ženách a dievčatách a boji proti všetkým formám ich diskriminácie,

— so zreteľom na článok 132 ods. 2 a 4 rokovacieho poriadku,

A. keďže ministerstvo školstva Talibanu vo svojom vyhlásení z 21. marca 2022 oznámilo, že „sa zaviazalo dodržiavať právo na vzdelanie všetkých svojich občanov“ a pracuje na „odstránení všetkých druhov diskriminácie“;

B. keďže de facto afganské orgány sa 15. januára 2022 zaviazali, že po začatí nového školského roka v druhej polovici marca 2022 umožnia dievčatám návrat do škôl na všetkých stupňoch;

C. keďže dievčatá v celom Afganistane sa mali vrátiť do škôl 23. marca 2022; keďže Taliban na neurčito predĺžil zákaz pre študentky navštevovať siedmu a vyššiu triedu, kým nerozhodne, aké uniformy sú pre dievčatá najvhodnejšie; keďže tým sa odopiera sekundárne vzdelávanie viac ako miliónu dievčat a porušuje sa základné právo na vzdelanie pre všetky deti, ako je zakotvené vo Všeobecnej deklarácii ľudských práv;

D. keďže Afganistan je na poslednom mieste v globálnom indexe žien, mieru a bezpečnosti, čo z neho robí najnebezpečnejšiu krajinu pre ženy; keďže podľa osobitných postupov OSN sa vodcovia Talibanu snažia odstrániť ženy a dievčatá z verejného života prostredníctvom systematickej diskriminácie a násilia na základe pohlavia;

E. keďže od prevzatia moci v krajine 15. augusta 2021 Taliban zrušil ministerstvo pre záležitosti žien a obnovil bývalé ministerstvo pre mravnosť a cnosti, keďže Taliban de facto zrušil všetky predtým presadzované zákony vrátane zákonov na ochranu žien a zaviedol prísne obmedzenia výkonu práva na pokojné zhromažďovanie, slobodu prejavu a práva žien na prácu, vzdelanie a zdravotnú starostlivosť; keďže Afganská nezávislá komisia pre ľudské práva (AIHRC) je od prevzatia moci Talibanom zatvorená;

F. keďže podľa novej smernice nesmú afganské ženy cestovať do vzdialenosti väčšej ako 45 míľ (72 km) od svojho domova bez sprievodu blízkeho mužského príbuzného; keďže táto smernica nadväzuje na smernicu vydanú v novembri 2021, ktorou sa zakázalo televíznym staniciam vysielať programy s herečkami;

G. keďže pokojné protesty za práva žien v Afganistane sú potláčané silou; keďže obhajcovia ľudských práv boli unesení a neboli poskytnuté žiadne informácie o mieste ich pobytu napriek opakovaným žiadostiam o ich prepustenie; keďže tí, ktorí boli prepustení z väzby, sa naďalej obávajú o svoj život;

H. keďže denne sú hlásené prípady porušovania ľudských práv vrátane zatýkania, zadržiavania, únosov, mučenia, vyhrážania, vydierania, mimosúdnych popráv a útokov na obhajcov ľudských práv a ich rodinných príslušníkov; keďže naďalej pretrváva absolútna absencia zodpovednosti za takéto porušovania; keďže obzvlášť zasiahnuté sú obhajkyne ľudských práv; keďže menšinové skupiny, ako je komunita Hazárov, sa stali osobitným cieľom;

I. keďže chudoba viedla afganské rodiny k uzatváraniu dohodnutých manželstiev a vyberaniu vena pre svoje dcéry a keďže od zavedenia zákazu navštevovať školu pre dievčatá došlo v Afganistane k 500 % nárastu detských manželstiev; keďže pred prevzatím moci Talibanom sa 35 % dievčat vydávalo pred dovŕšením veku 18 rokov a 9 % pred dovŕšením veku 15 rokov;

J. keďže Afganistan má jednu z najvyšších mier dojčenskej úmrtnosti na svete, pričom tisíce žien každoročne zomierajú na príčiny súvisiace s tehotenstvom, ktorým sa dá ľahko predísť; keďže sociálno-ekonomická situácia, ktorá bola neistá už pred prevzatím moci Talibanom, sa pod de facto správou a vplyvom pandémie ochorenia COVID-19, veľkého sucha a tuhej zimy dramaticky zhoršila;

K. keďže humanitárna kríza v Afganistane je jednou z najrýchlejšie sa zhoršujúcich kríz na svete a neprimerane zasahuje ženy a deti; keďže takmer 100 % domácností vedených afganskými ženami čelí potravinovej neistote; keďže nové politiky zavedené talibanskou vládou výrazne ovplyvnili schopnosť žien zarábať si na živobytie a uvrhli ich do ešte väčšej chudoby, pričom mnohé ženy, ktoré sú hlavami rodiny, boli obzvlášť tvrdo zasiahnuté;

L. keďže podľa správy Medzinárodnej organizácie pre migráciu z marca 2022 opustilo v roku 2021 svoju krajinu viac ako 1,258 milióna Afgancov, čo je dvakrát viac ako v posledných rokoch; keďže počet vnútorne vysídlených osôb, ktoré sa vrátili do svojich domovov, sa zároveň strojnásobil a v roku 2021 dosiahol rekordných 3,06 milióna návratov; keďže v celom regióne zostáva vysídlených mimo krajiny takmer 5 miliónov Afgancov, z ktorých sa 90 % nachádza v Pakistane a Iráne;

Štvrtok 7. apríla 2022

M. keďže podľa Vysokého komisára OSN pre utečencov 35 % žien a dievčat, ktoré hľadali útočisko v susednom Iráne a Pakistane, uviedlo, že sa necítili bezpečne v dôsledku rodovo motivovaného násilia; keďže len 70 % dievčat je tam zapísaných do škôl v porovnaní s 92 % chlapcov;

N. keďže EÚ zintenzívnila svoju podporu obyvateľstvu zavedením projektov v hodnote viac ako 268,3 milióna EUR, ktoré sú zamerané na zachovanie vzdelávania, zachovanie živobytia a ochranu verejného zdravia; keďže tieto projekty sú súčasťou celkového balíka podpory EÚ vo výške 1 miliardy EUR, ktorý oznámila Komisia v októbri 2021, a zahŕňajú pomoc utečencom, migrantom a vnútorne vysídleným osobám a podporu pre obhajcov ľudských práv a organizácie občianskej spoločnosti;

O. keďže podľa organizácie Reportéri bez hraníc ukončilo svoju činnosť v Afganistane 231 médií, čo predstavuje 40 % celkového počtu médií v krajine; keďže 80 % zo 6 400 novinárov, ktorí prišli o prácu, sú ženy; keďže boli zavedené obmedzenia zakazujúce miestne a medzinárodné médiá, ako je BBC, a dochádza k zatýkaniu, zadržiavaniu a bitiu novinárov;

P. keďže sankcie voči subjektom a jednotlivcom prepojeným na Taliban by nemali brániť finančným transakciám súvisiacim s humanitárnou pomocou a poskytovaniu základných služieb mimovládnymi organizáciami (MVO);

Q. keďže do 15. augusta 2021 sa za bývalej Afganskej republiky ženám darilo vo vysokých funkciách, ako sú poslankyne, ministerky, sudkyne, guvernérky, právničky a veľvyslankyne; keďže sily Talibanu násilne odstránili legitímnych bývalých vládnych predstaviteľov a do svojej novej neuznanej de facto vlády nezaradili ženy; keďže v týchto de facto orgánoch chýba inkluzívne zastúpenie rozmanitej afganskej spoločnosti;

R. keďže spravodajské služby varovali, že Afganistan sa nesmie stať bezpečným útočiskom pre teroristické organizácie;

1. je hlboko znepokojený humanitárnou krízou a krízou v oblasti ľudských práv, ktorá sa vyvíja v Afganistane od prevzatia moci Talibanom; opätovne zdôrazňuje svoju neochvejnú solidaritu s obyvateľmi Afganistanu a svoj záväzok voči nim; zdôrazňuje, že by sa mali dodržiavať základné práva a slobody, ktorým sa afganský ľud tešil počas uplynulých 20 rokov;

2. vyjadruje poľutovanie nad tým, že situácia žien a dievčat v Afganistane sa od prevzatia moci Talibanom neustále zhoršuje; odsudzuje, že Taliban sa neustále usiluje odstrániť ženy a dievčatá z verejného života a upierať im najzákladnejšie práva vrátane práva na vzdelanie, prácu, pohyb a zdravotnú starostlivosť;

3. rázne odsudzuje rozhodnutie Talibanu odložiť na neurčito návrat dievčat vo vyššom ako šiestom ročníku do škôl, a to aj napriek ich predchádzajúcemu záväzku umožniť každému občanovi prístup k vzdelávaniu; naliehavo vyzýva Taliban, aby zmenil svoje rozhodnutia a obmedzenia, ktoré sú osobitne zamerané na ženy a dievčatá, a aby opätovne otvoril ministerstvo pre záležitosti žien;

4. zdôrazňuje, že prístup k vzdelávaniu pre ženy a dievčatá musí byť zo strany EÚ a jej členských štátov základnou podmienkou pre akýkoľvek ďalší záväzok voči de facto afganským orgánom;

5. vyzýva Taliban, aby dodržiaval svoj záväzok zabezpečiť právo na vzdelanie pre všetkých afganských občanov vrátane žien a dievčat;

6. vyjadruje poľutovanie nad potláčaním pokojných protestov za práva žien v Afganistane zo strany Talibanu; vyzýva na okamžité prepustenie policajtky Alie Aziziovej, ktorá bola zatknutá v Herate v októbri 2021, ako aj na prepustenie všetkých ďalších aktivistov za práva žien, ktorí môžu byť zadržiavaní, a na zastavenie zastrašovania a obťažovania týchto aktivistov; vyzýva na ukončenie obťažovania, hrozieb a útokov voči učiteľom a študentom;

7. vyzýva de facto orgány, aby v Afganistane zaručili všetkým ženám a dievčatám plné práva a prístup k reprodukčnej zdravotnej starostlivosti;

8. vyjadruje vážne znepokojenie nad tým, že od prevzatia moci v krajine hnutím Taliban sú ženy a dievčatá vystavené zvýšenému riziku vykorisťovania vrátane rizika obchodovania s ľuďmi na účely núteného manželstva, sexuálneho vykorisťovania a nútenej práce; odsudzuje rodovo motivované násilie a diskrimináciu;

9. vyzýva de facto afganské orgány, aby vytvorili inkluzívnu vládu, ktorá by zapojila ženy do rozhodovacieho procesu na všetkých úrovniach; trvá na tom, že je potrebné vypracovať novú stratégiu EÚ pre Afganistan, ktorá bude prispôsobená situácii žien a dievčat s cieľom konkrétne podporiť práva žien a ich účasť na verejnom živote;

10. pripomína, že EÚ má pevnú pozíciu, pokiaľ ide o akúkoľvek politickú spoluprácu s Talibanom, ktorá sa riadi tematickými kritériami angažovanosti na základe zásad dodržiavania ľudských práv pre všetkých a právneho štátu; zastáva názor, že od 15. augusta 2021 sa tieto kritériá len zhoršovali, čo nemôže odôvodniť žiadne faktické uznanie vlády Talibanu;

11. víta rezolúciu OSN č. 2626 (2022), ktorá bola prijatá 17. marca 2022 a ktorou sa predĺžil mandát Pomocnej misie OSN v Afganistane; vyzýva EÚ a jej členské štáty, aby podporili mandát osobitného zástupcu generálneho tajomníka OSN v Afganistane, a to aj tým, že budú spolupracovať so všetkými príslušnými afganskými aktérmi a zainteresovanými stranami s cieľom zabezpečiť bezodkladné opätovné otvorenie škôl pre všetky študentky;

12. berie na vedomie rozhovory v Osle v januári 2022 medzi európskymi a americkými predstaviteľmi a delegáciou Talibanu, ako aj nedávne zrušenie rozhovorov v Dauhe Spojenými štátmi v reakcii na rozhodnutie Talibanu znovu neotvoriť školy pre dievčatá; zdôrazňuje, že pri všetkých ďalších vnútroštátnych rozhovoroch s Talibanom musia byť prítomné zástupkyne afganských žien;

13. vyzýva EÚ a jej členské štáty, aby podporovali a chránili tých, ktorí z Afganistanu utekajú; opakuje, že je potrebné posilniť postavenie afganských právničiek, vedúcich predstaviteliek občianskej spoločnosti, umelkýň, športovkýň a ďalších zraniteľných osôb, najmä tých, ktorých životy sú ohrozené, ako sú LGBTQI+ osoby; opakuje svoju výzvu na osobitný vízový program, posilnené systémy presídľovania a účinnú zaručenú ochranu afganských utečencov;

14. zdôrazňuje, že je dôležité riešiť problém rodovo motivovaného násilia, ktorému čelia afganské ženy a dievčatá v hostiteľských krajinách, najmä v Iráne a Pakistane, ako aj zabezpečiť, aby chodili do školy, zúčastňovali sa na trhu práce a mali prístup k zdravotným službám vrátane služieb v oblasti duševného zdravia; pripomína, že utečenci a osoby v tranzite sú obzvlášť vystavení riziku rodovo motivovaného násilia; žiada preto lepšie financovanie humanitárnych organizácií a agentúr, ktoré sa zaoberajú ochranou;

15. vyzýva krajiny, aby okamžite ukončili návraty osôb do Afganistanu alebo do tretích krajín, kde by im mohlo hroziť riziko návratu do Afganistanu; vyzýva na dôkladné monitorovanie už navrátených afganských štátnych príslušníkov, najmä detí;

16. odsudzuje rastúci počet správ o zabíjaní, obťažovaní a zastrašovaní etnických a náboženských menšín;

17. je hlboko znepokojený tým, že Taliban opäť poskytuje bezpečné útočisko teroristickým skupinám; trvá na tom, že Taliban a de facto orgány Afganistanu musia plniť svoje záväzky v oblasti boja proti terorizmu;

18. pripomína svoj pokyn Európskej službe pre vonkajšiu činnosť (ESVČ), aby pakistanskému vedeniu oznámila, že nesie zodpovednosť za bezpečnosť a stabilitu v Afganistane a že musí využiť svoj vplyv na Taliban na dosiahnutie týchto cieľov vrátane zabezpečenia základných ľudských práv pre afganské ženy a dievčatá;

19. opätovne potvrdzuje, že je potrebné, aby EÚ posilnila spoluprácu s krajinami strednej Ázie a podporila ich konštruktívnu praktickú úlohu pri usadzovaní afganských utečencov; zdôrazňuje, že táto spolupráca by nemala oslabovať obranu základných hodnôt a právneho štátu zo strany EÚ;

20. zdôrazňuje, že oslobodenie žien a dievčat bude nedosiahnuteľné, kým bude pokračovať humanitárna katastrofa; naliehavo vyzýva EÚ a jej členské štáty, aby riešili príčiny pretrvávajúcej humanitárnej krízy vynaložením maximálneho úsilia na zintenzívnenie humanitárnej pomoci, uplatňovanie prístupu zohľadňujúceho rodové hľadisko, obnovenie likvidity a zachovanie základných sociálnych služieb; vyzýva na rozmrazenie afganských aktív a zvýšenie finančnej podpory programov, ako je pomoc Generálneho riaditeľstva Komisie pre medzinárodné partnerstvá (GR INTPA), ktorá je zameraná na základné potreby a živobytie, a trustový fond Svetovej banky na obnovu Afganistanu; zdôrazňuje, že humanitárne financovanie by malo byť prístupné prostredníctvom fungujúceho bankového systému a malo by sa flexibilne poskytovať dôveryhodným mimovládnym organizáciám a komunitným organizáciám pôsobiacim v Afganistane vrátane miestnych ženských organizácií;

21. berie na vedomie obnovenú minimálnu prítomnosť delegácie EÚ v Kábule na mieste s cieľom koordinovať humanitárnu pomoc a monitorovať humanitárnu situáciu; osobitne zdôrazňuje, že to neznamená uznanie režimu Talibanu zo strany EÚ;

22. vyjadruje poľutovanie nad tým, že 31. marca 2022 medzinárodní darcovia vrátane EÚ a jej členských štátov prisľúbili len 2,44 miliardy USD v reakcii na výzvu OSN na poskytnutie humanitárnej pomoci Afganistanu vo výške 4,4 miliardy USD v rámci jej plánu humanitárnej reakcie na rok 2022; naliehavo vyzýva Komisiu, aby vyčlenila primerané a konkrétne finančné prostriedky na programy a projekty v oblasti práv žien a aby ich realizovala ako súčasť komplexného a dlhodobého záväzku podporovať ľudské práva a práva žien v Afganistane;

23. trvá na potrebe neobmedzeného prístupu k humanitárnej pomoci, aby sa zabezpečilo, že vyčlenené finančné prostriedky sa skutočne dostanú k zasiahnutým osobám; nabáda EÚ a jej členské štáty, aby zodpovedajúcim spôsobom preskúmali a upravili súčasné opatrenia; pripomína, že humanitárna pomoc musí byť neutrálna, nestranná, humánna a nezávislá a nikdy by nemala podliehať žiadnym podmienkam; vyzýva Radu, Komisiu a ESVČ, aby dôsledne informovali o tom, že poskytovanie humanitárnej pomoci nie je podmienené piatimi kritériami Rady pre angažovanosť v Talibane;

24. vyzýva EÚ a jej členské štáty, aby vzhľadom na darcovské podujatie OSN na vysokej úrovni na podporu humanitárnej reakcie v Afganistane, ktoré sa konalo 31. marca 2022, prijali ďalšie kroky na zvýšenie transparentnosti a účinnosti humanitárnej pomoci; domnieva sa preto, že je nevyhnutné zabezpečiť prístup k financovaniu humanitárnej pomoci prostredníctvom funkčného bankového systému s cieľom poskytnúť finančné prostriedky spoľahlivým mimovládnym organizáciám pôsobiacim v krajine;

25. oceňuje odvahu dievčat a žien, ktoré sa zúčastňujú na protestoch; vyzýva ESVČ a Komisiu, aby nadviazali kontakt s de facto afganskými orgánmi a požiadali ich o informácie o mieste pobytu aktivistov za práva žien, o ktorých sa predpokladá, že boli zadržaní alebo zmizli, a aby ich vyzvali na ich okamžité a bezpodmienečné prepustenie; žiada Taliban, aby okamžite zastavil tieto svojvoľné a mimosúdne praktiky a zabezpečil slobodu pokojného zhromažďovania a prejavu;

26. vyzýva EÚ a jej členské štáty, aby zvýšili svoju podporu aktivistom za práva žien v Afganistane a v plnej miere vykonávali usmernenia EÚ o obhajcoch ľudských práv, a to aj zabezpečením vyvodenia zodpovednosti v jednotlivých prípadoch za porušovanie prostredníctvom súkromnej a verejnej podpory;

27. žiada, aby sa novému osobitnému spravodajcovi pre situáciu v oblasti ľudských práv v Afganistane poskytli dostatočné finančné prostriedky, odborné znalosti a diplomatická podpora na vykonávanie jeho mandátu; vyzýva Radu OSN pre ľudské práva, aby zriadila nezávislú medzinárodnú vyšetrovaciu komisiu s viacročným mandátom a primeranými zdrojmi na dokumentovanie, podávanie správ a zhromažďovanie dôkazov o porušovaní vrátane porušovania práv žien;

28. víta začatie fóra vedúcich predstaviteliek afganských žien; vyzýva Komisiu a ESVČ, aby uľahčili organizáciu prvej medzinárodnej konferencie afganských žien, aby ich hlas bolo počuť v Afganistane a na medzinárodnej úrovni, ako aj s cieľom obnoviť siete žien a podporiť prácu fóra vedúcich predstaviteliek afganských žien inkluzívnejším spôsobom; podporuje zriadenie afganskej exilovej online univerzity s finančnou podporou EÚ;

29. vyzýva afganských poslancov, bývalých vládnych úradníkov a aktivistov občianskej spoločnosti, najmä finalistov Sacharovovej ceny za slobodu myslenia za rok 2021, aby aktívne spolupracovali s Delegáciou Európskeho parlamentu pre vzťahy s Afganistanom, príslušnými výbormi a inými orgánmi v snahe zabezpečiť, aby politika EÚ na podporu Afganistanu zodpovedala potrebám afganského ľudu;

30. podporuje výzvy afganskej občianskej spoločnosti, najmä účastníkov Dní afganských žien v Európskom parlamente, aby sa de facto afganské orgány zodpovedali za predchádzajúce zločiny a aby sa nezabudlo na ich zverstvá;

31. poveruje svoju predsedníčku, aby postúpila toto uznesenie Rade, Komisii, podpredsedovi Komisie/vysokému predstaviteľovi Únie pre zahraničné veci a bezpečnostnú politiku, poslancom afganského národného zhromaždenia, Rade Organizácie Spojených národov pre ľudské práva a politickej kancelárii Talibanu v Dauhe.